КАЗКА

Кості

I

Ото як тільки земля просохне, зажовтіє кульбабами так, що й сонце на небі буде здаватися великою-превеликою кульбабою; як вітер дасть слово не пронизувати все живе холодом до коріння чи до кісток; як соловейки почнуть губити соломинки для своїх гнізд — отоді чоловік завбільшки з метелика стане лаштуватися в дорогу.

Купить нові шнурки для черевиків, цілих два дні просушуватиме на сонці повитирану на ліктях курточку з коричневого вельвету, надіне картату сорочку, а другу, білу, сховає в торбину, покладе туди ще пиріжків з калиною, матір’ю напечених, коробочку солі й горнятко полив’яне, квітами розмальоване.

А далі свисне коника-стрибунця, прибіжить той з лугу, поцілує син маму — і гайда світ за очі!

Маленький такий, непомітний: але ж то не метелик, а просто чоловічок завбільшки з метелика. Немає в нього крил ні барвистих, ні білих, ні чорних, ні навіть сірих. Нема й не було ніколи. Не вродився з крильми, хоч плач. Люди — ті великі, їх до землі тягне все, що вони там нажили. Куди їм ті крила? Та і як полетять: жінка буде лаятись, діти перелякаються, треба переляк відливати.

Ото сяде чоловічок завбільшки з метелика на коника-стрибунця і помчить по траві зеленій, по чорному полю без кінця-краю. Коника звати Буйний, а чоловічка — ніяк. Мати кличе його "синку", а коник вміє тільки цвіркотати.

Гей, як то добре, коли вітерець повіває, сонечко світить! Дощ поллється — можна під листок подорожника сховатись. А ніч настане — схилить чоловічок завбільшки з метелика голову на сідельце, вкриється материною чорною в синіх і червоних квітках хусткою — та й лежить собі тихенько. Не одразу й засне, коли зоряно. Знайде свою зіроньку, одну-єдину й таку далеку, що аж плакати хочеться, дивиться на неї, а там і жайворонок озветься.

Ніби хтось йому наврочив. Скільки мати просила:

"Не їдь, розтопчуть, не дай боже!"

А він посміхнеться й промовчить, та якось вранці тихо скаже, відвіши очі:

"Мамо, щось давно я пиріжків з калиною не куштував..."

Старенька так і сплесне руками:

"Ой, горенько моє, у людей діти як діти, а мій вічний волоцюга!"

Пече пиріжки, сльози витирає:

"А як війна? А як бомбу на тебе скинуть атомну?"

"Як всі, так і ми, — відкаже їй. — Та й гляньте, мамо, яке небо чисте — ні хмариночки".

"А як хто роздавить? Чи машиною переїде? Ти ж у мене, хоч і хороший, але непримітненький..."

"Все одно піду. То в мені зоряна вода говорить".

"Яка ж то зоряна вода, синочку мій біднесенький?"

Він їй розповість:

"Ночував я одного разу в полі. Повечеряв, а горнятко полив’яне забув сховати. Ніч була зоряна-зоряна, а як роса впала, то і в горнятку трошки було. Вранці спрагло мені стало й випив..."

"Може, тебе до ворожки повести? Бо за тими мандрами без жінки лишишся. Хто ж тобі їсти зварить, хто ж тобі сорочку випере, як я помру?"

А ще давно було таке. Каже мати:

"Бачиш оту стежечку вузеньку? Ото йди нею, йди, доки не побачиш хатку, над якою димок в’ється. Може, чим зарадять тобі сім ящірок-сестричок, а коника-стрибунця не бери, сам мусиш іти".

Нічого не сказав чоловічок завбільшки з метелика, тільки зітхнув сумно. Не взяв із собою Буйного, пішов сам-самісінький стежкою. І нікого не було довкола, тільки бджоли літали між кульбабами, а зверху сонце лузало золоте насіння.

Ішов він, ішов, коли бачить горбок, а на ньому кульбаба. "Ану, — думає, — підійду ближче".

Підійшов і каже:

"Добрий день!"

"Добрий день, метелику без крил..."

"Та я не метелик, а тільки завбільшки з метелика", — відповів чоловічок.

"А-а... — мовила кульбаба. — Та мені від того не ліпше. Не можу більше бути сама. Навіть бджоли сюди не долітають. Скільки того віку квіточки, а й то не дають прожити! Хоч би вже швидше вмерти".

Зажурився чоловічок.

"Я теж сам, квітко, але не хочу вмирати. Боюсь, що там буде темно й холодно, як у погребі, а на груди давитиме земля. Та й мами шкода..."

"Як це сонце немилосердно пече! Я ось-ось зів’яну..."

"Яка ти гарна! — сказав чоловік завбільшки з метелика. — Дуже гарна і дуже мила. Там, у долині, багато квітів, але ти одна схожа на сонечко. Хочеш, я лишуся з тобою?"

"Хочу! — зраділа квітка. — Ти такий добрий і розсудливий. Може, ти знаєш, що буде потім зі мною?"

"Коли потім?"

"Ну, потім! Я весь час міняюсь і не знаю, добре це чи зле? Я лише вранці прокинулась. А ти коли прокинувся?"

"Сьогодні вранці", — трохи здивувався чоловік завбільшки з метелика.

"Ну, тоді ти теж не знаєш... Доведеться нам обом чекати, що буде потім".

"Так, — згодився він. — Тільки я мушу йти, мене мати послали. Але я скоро вернусь... Ти трохи почекай, добре?"

"Ох, — зітхнула квітка, — я все життя чекаю... Але йди, раз тебе мати посилає".

"Я швиденької"

...Ой, куди ж тая стежечка приведе? Половина дня сонячна, половина дощова. Біжить стежка аж до тієї хатинки, над якою димок в’ється. Живе там сім ящірок-сестричок, — зеленіших за траву весняну. Прядуть вони димок срібний, прядуть золотий. Дай їм, боже, теплого літа, щоб той димок вився, не переставав!

Допоможи, боже, в хату зайти, добридень сказати, щоб мені теж добридень сказали, пораду дали. Чи йти до лісу темного, чи на піч теплу, чи танцювати, чи пропадати...

Візьми, дитино, пір’ячко біле, що качечка згубила, та за пазуху сховай, щоб не відібрали. А як річку побачиш, пусти за водою пір’ячко тече, і куди воно припливе, там вмийся, і вся печаль твоя мине...

Біг чоловічок берегом, втомився. Не може ніяк наздогнати пір’ячко, плутається в густій траві. А вже й смеркає. Змок бідний — весь у росі холодній. Сплять дерева, очерет. Тільки річка не спить і чоловічок завбільшки з метелика. Нема вже в нього сили ні крапелиночки. Впав на землю, заплакав. Страшно самому.

Але кульбабці ще страшніше. Нікуди ж вона не сховається.

Прокинувся рано-ранесенько. Дивиться, а його пір’їна нікуди не втекла: спинилася в очереті. Зрадів чоловічок, мерщій до води. Чує, й справді йому добре стало.

Довго він вертався додому, хоча здавалося, на крилах летів. Подякував сімом ящіркам-сестрицям — і до квітки. Коли прибіг — не впізнав. Із золотої вона стала сивою.

"От я вже й не сама... — прошепотіла квітка. — Довго ти блукав, хлопче. Зараз дмухне вітер, і розлетиться мій пух по білому світі, щоб впасти десь на землю. А коли я навесні прокинусь, навколо буде багато таких, як я. Це ж тільки одну весну я була сама, одну весну... Іди, бо не хочу, щоб ти бачив мене негарною".

"Ну, чому, чому? — стиснув кулаки чоловічок завбільшки з метелика. — Ну, чому?"

"Іди, я тебе дуже прошу..."

Поволі спускався він з пагорба. Не витримав, обернувся й побачив легку хмарку, котру гнав вітер. Одна пушинка впала йому на руку, і він розтулив долоню, щоб її сховати...

II

Гойдалася колиска з макової лушнини: рип-рип. Солодко в ній спалося чоловічкові завбільшки з метелика — поп’є молочка і знову заплющить сині очі. Стеля біла-біла, а піч розмальована пишними, квітами: півоніями, мальвами, ружами і ще такими, що їх і на світі немає. Між квітами сидять два півні — чорний та червоний. Дивляться один на одного. Під віконцем стіл, а на ньому рушником прикрита хлібина і глечик молока.

Як вечір настане, дитя сопе в колисці, кіт мурчить під лавою, а мати шурх-шурх веретеном. Довго не спить вона. Ніби й нема ніякої роботи, а пошукаєш — завжди знайдеться. Може, квасолю торішню полущити? Та ні, прокинеться мале... Може, піти в хлівець до кози? А як же малого лишити темної ночі, коли всяка мара ходить? Домовик нічого злого

дитині не зробить, не раз і заколише, коли матері ніколи вгору глянути. Он вовтузиться в запічку, парить старі кості. Але ж є і такі нечисті, що тиняються ночами по чужих загатах, місяць з неба крадуть, туману напускають. Що їм, важко дитину зобидити? Недарма ж вона прив’язала до колиски червону стрічку, аби не зурочило синочка лихе око.

Сидить мати, пряде тонку нитку та й заспіває тихенько:

Ой чий то кінь стоїть,

Що сива гривонька?

А воно ж, дитя малюсіньке, крізь сон і почує:

Сподобалась мені,

Сподобалась мені,

Тая дівчинонька...

Не зрозуміє нічого, але на хвильку розплющить очі й побачить білу-білу стелю, як те полотно, з якого мати йому сорочки шиє. Поверне голівку і засміється: щось дуже гарне, червоне, синє, зелене... Рип-рип колиска. Кіт скосить жовте око з печі і перевернеться на другий бік, бо один вже відлежав.

А вранці — ясно, весело. Вже й дитя потрохи на ніжки спинається, щось белькоче, а що — то хіба одна мати розуміє. Винесе його надвір, під кущ чорнобривців, дасть в руки глиняного півника, а сама на городі картоплю підгортає.

Тільки й того щастя, що малий. Нічим не журиться. "Що з нього буде? — думає мати. — Ні до школи його не візьмуть, ні на роботу. Хоч і

добрий, і тямовитий. Але й зобидити можуть люди. Нас же осьо хіба двоє зосталося, та ще коза з котом. Як вмру, що з ним буде?"

А синок сидить на ряднині, дме з глиняного півника, аж личко почервоніло. Кинеться до нього мати, одбере півника, обцілує, а сама плаче-плаче:

"Нема у нас ні родоньку, ні родиноньки! Самі-самісінькі... Хто схоче штурхне, хто схоче приб’є".

Далі схаменеться, вмовкне і знову до роботи, доки про все не забуде.

III

Дарма що він завбільшки з метелика. Те, що великий не добачить, — чоловічок маленький помітить, роздивиться. Ходить по землі, кожну травиночку найбліднішу, кожну комашину найдрібнішу розгледить і обійде, щоб не зламати, не розтоптати, бо то живе. У листкові теж сік живий тече (він і те бачить), як же на нього наступити? Здається, навіть землі болить, коли на неї спересердя хтось плюне або крихту хліба у неї викине. Тільки сумно йому самому. Мати далеко від хати не пускала, щоб якої біди не вийшло. То він води принесе, хату підмете, квітки де треба підв’яже, а далі вилізе собі на височенного-превисоченного соняшника, сяде в саму середину і гойдається. Пелюстки жовті, аж очам боляче, а бджоли все до тієї серединки летять, бо мед звідти беруть. Такі кумедні: всі лапки в пилку і гудуть: "Брум-брум-м!"

Прилітають й оси. Їх чоловічок побоюється. Сидить тихо, щоб не вжалили. Оси інакше говорять: "Дзумм-дзумм!" Аж у вухах лящить від того дзумкання!

А джмелів він любить найбільше. Вони такі м’якенькі, товстенькі й дозволяють себе гладити.

Потім серединка потемніла й взялася зернятами. Соняшнику все важче повертатися за сонцем.

— Ми, мамо, знаєте, на кого схожі?

— На кого?

— На соняшника! Коли вранці встаємо, теж весь час на сонце дивимося — чи зійшло чисто, в обід — чи всю роботу встигнемо переробити, а ввечері — чи не червоне зайшло, щоб не знявся вітер...

Дуже не любив мух. Ніхто на них уваги не звертає, аби тільки в очі не лізли та в молоко не падали, а він добре бачив, які ті мухи ненажерні й брудні. Скрізь лишають сліди. Набридло чоловічкові за ними витирати. Каже:

— Чи є на світі така сила, щоб їх перемогла?

— Оно візьми лозину та повчи клятих...

Вирізав він лозину. Сів на лавці й чекає, доки котрась з них не сяде на чистесенький стіл. Тільки підняв лозину, а вона р-раз! — втекла. Воював з мухами до полудня. Вже геть зморився. Нарешті підстеріг одну стару, немічну — бац! — і нема мухи. Забив її на смерть. Підкрався, чи дише. Ні, не дише. Вибіг надвір, кричить:

— Мамо, я муху вбив!

— То й добре, синку! Викинь її на смітник.

Так і зробив. А коли вертався, раптом защеміло йому в грудях. Сонце на небі, пташки виспівують, так любо навколо, а муха нежива і вже ніколи цього не побачить, бо він її вбив.

А якщо його хтось вб’є чи просто захворіє і помре? Як лежати самому в темряві? Вночі хоч зірки світять, а смерть — то ж темінь чорна...

Незчувся, як за перелазом опинився. Пішов не знати куди. "От якби завтра я мав вмерти і про те тільки сьогодні дізнався. Що б я зробив? Спочатку виліз би на велике-превелике дерево, аж на самісінький вершечок і подивився, де кінчається річка і чи великий ліс, до якого мене мама не пускають. А потім ходив би, спиняючись перед кожною квіткою і травинкою, щоб їх запам’ятати..." Тут він не втримався і заплакав. Ліг собі у густій темній траві й невдовзі заснув. Приснилось йому, ніби лічить і ніяк не може полічити зернятка в со-

няшнику. А тут ще й дощ почався, липкий і холодний. Чоловік аж угруз в тій липучій воді, геть закляк від холоду. Прокинувся: голова болить, руки-ноги заніміли. Так-сяк устав, подався додому. І вечеряти не міг. А потім жар в нього почався. Лежить, а над ним мовби не біла стеля, а небо жарке липневе. І сиплеться сніг. Він дивується, чого той сніг не холодний і навіть не теплий, а такий, як попіл. Вже стільки насипало, що давить на груди. А мама чогось не змітає попелу-снігу. Де ж вона поділася? Він кличе її, але натомість з’являється щось кудлате з очима, як дві жарини, вмощується в ногах і зовсім не страшно, навпаки, жалісливо дивиться, а потім ще й каже:

— Чого ти, молодице, там длубаєшся? Дай йому швидше молока з медом та маслом. Та пошепчи, як тебе вчив.

"Ага, та це ж домовик!" — згадав чоловічок.

— Сама знаю, що мені робити! — а потім вже м’якше: — Нащо ж йому шептати? Кажуть, забобони ото все. Порошків би дати чи уколів...

— Не гніви бога, молодице! — розвеселився домовик.. — Я вже стільки на світі прожив — ого-го, і ще не бачив, аби хто вмер від

шептання. Не хочеш, сам пошепчу. Я ж не звір, щоб дивитись, як твоя дитина мучиться...

— Та добре вже, добре... — схлипує мати.

— Не реви, молодице, а кидай швидше зілля у піч: м’яту, ромашку та звіробій. І вскуби з кота трошки шерсті. Дай сюди!

Чоловічок ще бачить, як домовик надуває щоки, а далі світ йому темніє, ніби мама гніт в лампі прикрутила. Чує шепіт, а нічого не розуміє, хіба вхоплює окремі слова. І страшні такі: біда, лихо, горенько. А ще — яри, болота, пустелі... Чоловічок хоче попросити, щоб не говорили такого. Ось він видужає, встане, осідлає Буйного, і втечуть вони від поганих слів. Ті будуть доганяти їх на чорних конях, але коні в них важкі, неповороткі. А чоловічок з Буйним легенькі, знімуться в повітря і полетять...

І вітер, що їх підхопить, пахнутиме м’ятою, любистком і всім зіллям, котре росте під хатою та при дорозі.

IV

Замрячило надворі, але дощ такий чистий, світлий. Тихо собі падає, хіба зрідка тепла крапля дзенькне об підвіконня. Тремтить осіннє листя. А чоловічок завбільшки з метелика повернувся з мандрів, сів за стіл, схилив голову на руки, журиться чогось... Допоміг матері знести картоплю в погреб, наквасити капусти — чи ж мало роботи восени! Пахне яблуками, грибами, теплим димом. З вікна видно далеко-далеко — і порожнє поле, і прозорий ліс, і широку дорогу...

Болять у чоловіка збиті до мозолів ноги. Втомився, бідолаха. Очі вже не голубі, а наче сиві. Минуло літо, прийшла осінь, а він все такий же непосидючий, хоч волосся ніби снігом в чужих краях притрусило.

— Мамо! — підніме врешті очі.

— Чого тобі, синку?

— Може, ви б мені голову змили? Щось так важко...

Та й знову задумується, доки мати не покличе:

— Ходи, синку, голову мити... Я тобі ще й любистку кинула, аби дівчата любили.

А сама убік відвернеться, щоб пилину з ока вийняти. Змиє і засміється:

— Бідна ж головонько, нема тобі спокою і спочинку. Певно, всі думи на світі передумала...

Погладила сина, а той ще посмутнів:

— Мамо, чого ви мені ще сестричку або братика в капусті не знайшли? Було б веселіше.

Потім знову сидить, мовчить. Осінь якраз на те, щоб згадати весну і літо. Хай сіється прозорий чистий дощ.

...Був він усюди. Можна було стоптати не тільки шкіряні, а й залізні черевики. Де пішки, де на машині, а де на крилах голуба.

Незатишно почувався чоловічок завбільшки з метелика в місті. Тремтів, забившись у шпаринку, оглушений гуркотом, дзенькотом, гамором. Довкола все було сіре, грубе, байдуже. Чоловічок уже й не пам’ятав, чи він живий, йому хотілося якнайдалі запхатися в нірку, міцно заплющити очі й спати — до того він втомлювався.

Однієї ночі він прокинувся від того, що десь далеко жалібно плакала дитина. Він ніколи не чув, як плачуть діти, не пам’ятав себе самого в колисці з шкаралупки маку — і злякався. Було геть темно, а дитина ніяк не вгавала. Вона здавалася чоловічкові маленькою, мов житнє зернятко. Її можна було взяти на руки і гойдати, шепотіти лагідні слова, співати щось гарне. Дитина була ще беззахиснішою, ніж він. У чоловічка від того заболіло серце.

Він заспівав колискової для невидимої дитини, плач якої, може, йому причувався, а насправді плакав він сам, пригнічений, нещасний, нікому не потрібний, хоч і єдиний у світі чоловічок завбільшки з метелика.

А-а, котки два,

Сірий, білий,

Обидва!..

Не помічав, як щоки його стали мокрими й гарячими, а голос зірвався. Десь там, на краю світу, гойдалася колиска з макової шкаралупи, жеврів вогонь у печі та ясніла білісінька стеля. А потім вогонь погас, стіни взялися пліснявою, в кутки позаповзали павуки й мокриці, а на долівці виросли слизькі бридкі поганки...

Але він не згадував про це. Співав про двох котиків, і стеля знову стала білою, а на ній можна було намалювати щось дуже гарне, схоже на квітку й метелика водночас.

...Невеличка вишенька росла посеред асфальту й завжди тремтіла, коли до неї хтось підходив. Не маючи до кого прихилитися, вона тулилася до запиленої металевої огорожі. Однієї ночі на місто налетів шалений вітер, попереполохав горобців та голубів і поскидав білизну з балконів на статечні підстрижені каштани. Вишенька подумала, що почалась осінь, і навіть не помітила, як один з листочків — саме той, на

котрому ночував чоловічок завбільшки з метелика, за ніч пожовк, легко відірвався від гілки та й полетів світ за очі.

Аж тоді, коли листочок опустився на золотаву стерню, чоловічкові завбільшки з метелика спало на думку, що, власне, все його життя було схоже на легенькі дотики до цієї колючої, пропахлої пташиними кубельцями свіжоскошеної землі.

V

Брів примороженою землею, і вона глухо стогнала під його ногами. Здавалося, на світі немає більш нічого, крім порожнього неба і порожнього поля. Десь далеко попереду ці дві порожнечі зливалися в одну.

Скалічені мертві травинки шурхотіли під черевиками, попискували осмілілі полівки, шукаючи поживу. Вже не дзвеніли жайворонки під небом, тільки ворони змахували крилами, пробуючи зависнути в повітрі. Вітер куйовдив їхнє пір’я, і вони сито каркали.

Все готувалося до зими. Земля приймала в себе зерно, щоб зазеленіти ще до снігу, черв’яки глибше закопувалися в ріллю, бджоли випивали з квітів останню солодкість, метелики гинули тисячами, — їхнього віку було доти, доки тепла.

У чоловічка мерзли шия і руки, боліло горло, і говорив він дуже тихо:

— Ото піду собі далеко, як ходив навесні, тільки без вузлика з пиріжками й без Буйного, бо коникові вже холодно. Знайти б хоч один зелений листочок… Затулився б ним і уявляв, ніби я маленький-маленький, сиджу під яблунею і не знаю, що так гарно мені вже ніколи не буде…

Гей, а хто ж там попереду мчить, аж груддя врізнобіч летить? Це ж морквяний козак. Під ним коник буряковий, на нім шапка капустяна, жупан з лопуцька. А при боці шабелька горохова й пістолі з бараболі.

— Стій! — гукнув козак. — Хто такий, куди йдеш?

Мовчить чоловічок завбільшки з метелика.

— Я тебе питаю?! От візьму меч і здійму голову з плеч!

— Добрий день... — тихо мовив чоловічок.

— Авжеж, добрий, — полагіднішав одразу морквяний козак. — Куди це ти прямуєш без коня і без шаблі? Чим будеш від ворогів боронитись? Чи, може в кущі сховаєшся?

Знизав плечима чоловічок:

— Нема в мене ворогів...

— Тепер такі часи настали, що ніхто з тобою на чесний двобій не стане. Все робиться тишком-нишком. Підстережуть і вб’ють... — зітхнув козак. — Я от ціле літо шукав собі ворога. Рука моя тверда, шабля гостра, серце хоробре. Взяв би тебе за побратима, та не маєш ні коня, ні шаблі. Ото бачиш дуб попереду? Там — мої вороги. Хочуть дерево повалити. Ну, я їм покажу! Бувай здоровий, я дуже спішу. Іншим разом побалакаємо...

І поскакав. Довго дивився йому вслід чоловічок завбільшки з метелика:

— Ач, який молодець! Не спить, не тягне собі харчі в комору, а ворога шукає. Я друга шукаю, а він ворога. Певно, як маєш друзів, то

маєш і ворогів. Якби ще з ним зустрітися та побалакати! Та чого ж я стою? Піду до нього, може, чимось допоможу, хоч ніколи шаблі в руках не тримав...

Тепер він знав, куди йти, і поспішав.

— Ось ярочок! Візьму й перескочу. А цей осінній морозець обійду, хай цвіте собі на здоров’я. Що там у нас попереду? Терен? То нічого, що він колючий. Я не боюся колючок. О, калина! А висока яка! Будемо вертатися — візьмемо трохи ягід з собою, хай мати напечуть нам пиріжків. Ох, як захекався! Аж в горлі пече. Цікаво, що ж то за вороги в морквяного козака?

Так він ішов-ішов, а дуб все виростав на його очах і виявився таким величезним і могутнім, що чоловічок аж злякався:

— Який же то ворог страшний, коли хоче здолати дуба! І який хоробрий той морквяний козак, що прагне стати із цим чудовиськом на двобій!

Підійшов ближче, прислухався, чи не чути брязкання шабель. Та ні, тихо... Може, вже по бою?

— Козаче, козаче, агов!

Тихо. Трава густа, а поміж неї жолуді. Аж тепер чоловічок побачив свиней. Їх було п’ятеро. Свині плямкали, підриваючи коріння дуба. А де ж морквяний козак? Ніколи не було так лячно чоловічку завбільшки з метелика. Він не знав, чому страшніше боятися за когось, ніж за себе. Тремтів у пожовклій мертвій траві, а свині, огидно рохкаючи, поволі наближалися до нього. Чоловічок аж приріс до землі, вражений жахливим видовиськом. О, якби він був такий великий і могутній, як дуб, що розпростер над ним міцне гілля із золотим листям... Але дуб не чинив опору...

Чоловічок заплющив очі, помітивши, як одна свинюка аж свердлить його тупим нерухомим поглядом.

— Ой! — зойкнув чоловічок завбільшки з метелика. — Забирайся геть! Йди на болото, в пустелю, тільки не чіпай мене! Я не хочу так вмерти!..

Він вхопив жолудь і пожбурив ним у свиню. Та спинилась і з’їла жолудь. Тим часом чоловічок знайшов інший.

Решта свиней зачули щось і посунули на нього.

— Ну, начувайся! Я тобі живим не дамся!

Він кидав у цих тварин жолуді, й вони тріскали їх, як досі жерли молоденькі дубки, що тільки-но випнулися з землі. І з цих жолудів міг вирости цілий дубовий ліс, в якому б знайшли притулок квіти, птахи і звірі. Свині зжерли той ліс.

Чоловічок сів і заплакав. Він не розучився плакати, хоч прожив уже багато-багато, і попереду була зима, холод сніг і чорна ніч.

— Агій, холери на вас нема! — загримів зненацька голос. — Вже сюди прилізли... Ану, марш звідціля!

Чоловічок побачив величезні гумові чоботи, вимащені гноєм, старі штани, ватянку, а вище — зморшкувате обличчя з добрими очима, над якими нависли стріхуваті брови.

Ляснув батіг, і свині обурено завищали.

— Нема на вас погибелі! Півдня шукаю, а вони тут свинячать. Геть звідси, кажу!

Коли табун щез з очей, чоловічок звівся, обтрусив одежу й оглянувся довкола. Сумною була земля, споганена свиньми, а ще сумнішим поле без жодного деревця.

Чоловічок спіткнувся об щось. То була шабля з горохового стручка. Трохи далі він побачив шмат лопухового жупана. Морквяного козака з'їли свині. І коника бурякового теж.

Він так і пішов, не дивлячись перед собою, затиснувши в руці горохову шабельку. Небо нависло над ним і кожної миті могло обвалитися, не витримавши власної ваги.

VI

На світі мене немає. Існує лише ліс, обрій. Цупко тримається землі найтонший корінчик, тож найлегшу квітку не підхопить вітер, не понесе з собою. Тільки пригорне на мить та й відпустить.

На світі мене немає. Існують очі у квітів, голос у листя, руки у дерев.

Мене нема. Тільки пісня матері, шепіт біля колиски, червоний і чорний півні, котрі не спускали з нас очей...

Я тебе ніколи не забуду, квітко. Ось я виходжу поночі з хати, простую на пагорбок, де ти ростеш. Білий пух летить до мене. Як його багато! Коли він проросте, вся земля стане золотою, і ти, бідна маленька кульбабко, не будеш більше самотньою.

Ні, мені зовсім не холодно. Тільки біло й чорно навкруги. Але це ж ніч. І зовсім не страшно. У руці в мене шабля з стручка. Я йтиму крізь ніч до того пагорбка. Сяду на нього та буду чекати.

Ось прокидається сонце, виходить на небо. Квітка розплющує очі й питає:

— Ти довго чекаєш?

Я хитаю головою:

— Ні.

Вона посміхається і вся відкривається заспаній бджолі, котра прагне швидше зануритись у пахучу золоту середину...